

DOŽÍNKY

polsky: dożynki anebo také wieńcowe, okrężne, zażynek, wyżynek nebo ograbek

Dožínky jsou v Dolním Slezsku nejdůležitějším svátkem roku spojeným se zemědělskou prací, který se koná u příležitosti ukončení sklizně. Část dožínkových rituálů pochází ještě z pohanských dob. Zvyk slavit sklizeň se stal populárním v šestnáctém století, v dobách panských statků a nevolnictví. Dožínky tehdy pořádali majitelé panství jako formu odměny za celoroční úsilí poddaných při práci.

Zlatým hřebem slavností bylo předání dožínkového věnce z klasů vytažených z posledního nesklizeného trsu obilí zanechaného ženci na poli, který se nazýval „bába“ (polsky przepiórka – křepelka, rovněž bába, broda – brada, pępek – pupek či koza).

V Dolním Slezsku se nejčastěji splétaly věnce dva – jeden ze žita a pšenice, tedy obilí, jimž se připisovaly magické vlastnosti, druhý pak z lískových větví a ořechů, což mělo zajistit klid a štěstí. Věnce se zdobily také jeřabinami, květy, myrtou, zimoztrázem a rákosem, vrcholek pak figurkou z těsta, často v podobě ptáka. Věnce, nejčastěji kulaté a oválné nebo také ve tvaru koruny, nesly svátečně oděné ženy, které je slavnostně předávaly hospodáři. Ten všem nabízel různé dobroty a často je i obdarovával.

Hodování doprovázely zpěvy a přednášení básní.

Zábava trvala často velmi dlouho, zejména když byla sklizeň bohatá. Věnce se uchovávaly do příštího roku, kdy se zrna z nich přimíchala do pytlů se zrním určeným k výsevu.

V meziválečném období se začaly pořádat i obecní, okresní a farní dožínky. Po roce 1980 začaly mít slavnosti náboženský charakter; děkovalo se Bohu a Panně Marii za šťastné ukončení žni a dobrou úrodu. I v současnosti dožínkové slavnosti nejčastěji zahajuje bohoslužba v místním kostele. Následně se průvod odebrá na místo, v němž se koná zábava. Věnce se předávají zástupcům místní správy. Kromě tanců a hudby v podání místních lidových souborů se konají soutěže včetně té nejdůležitější – o nejkrásnější dožínkový věnec. V Dolním Slezsku se stále pořádají obecní a okresní dožínky. Hostitelem je pak pokaždé jiná vybraná malá obec neboli osada (sołectwo).

Projekt Zahrady živé kultury - ochrana společného dědictví polsko-českého pohraničí

je spolufinancován Evropskou unií z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Operačního programu přeshraniční spolupráce ČR–PL 2007–2013.

DOŽÍNKY

Vydala Správa Krkonošského národního parku v roce 2012.
Text: © L. Dušek, M. Kozioł, Grafická úprava: R. Etrych
Foto: © Krkonošské muzeum Správy KRNP ve Vrchlabí
© Muzeum Ceramiki w Bolesławcu, Anna Puk
Vytlačeno na recyklovaném papíře.

© 2012, Správa Krkonošského národního parku,
Dobrovského 3, 543 01 Vrchlabí, ISBN: 978-80-86418-93-3

SPRÁVA KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU

www.krnapp.cz

112

SOS

150

HASIČI

155

LÉKAŘ

158

POLICIE

602 448 334

HORSKÁ SLUŽBA (CZ) / GOPR (PL)

(+48) 985 nebo 601 100 300

CZ PL C13 / Cel 3
2007.2013

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ / EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO
PŘEKRAČUJEME HRANICE / PRZEKRACZAMY GRANICE

Projekt Zahrady živé kultury - ochrana společného dědictví polsko-českého pohraničí je spolufinancován Evropskou unií z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Operačního programu přeshraniční spolupráce ČR - PL 2007-2013.

DOŽÍNKY

Slavnost známá v Česku už od pohanských dob. Koná se v období ukončení žni a je příznačná pro většinu zemědělských kultur.

Dožínky (též obžínky nebo dožatá) je slavnost známá v Česku už od pohanských dob. Koná se v období ukončení žni (tj. koncem srpna/začátkem září) a je příznačná pro většinu zemědělských kultur.

Průběh byl v historických etapách obdobný, s regionálními specifiky odvislými převážně od úrodnosti oblasti. V Krkonoších a Podkrkonoší sklizeň obilí nebyla tak bohatá jako „v kraji“, tudíž ani oslavy nebyly tak velkolepé. Vzhledem k ročnímu zemědělskému cyklu dožínky představují významný zlom: konec období nouze a začátek období dostatku potravin. To je pochopitelně spojeno s radovánkami a oslavami, hostinou, muzikou a tancem.

Není divu, že pro mladou chasu byly dožínky oblíbenou veselicí, během níž se všichni bavili na účet hospodáře. Funkcí dožíněk je tedy rituální uvolnění a očištění nově příchozí sklizně.

Přední význam při slovanských dožínkách měl posledně svázaný neboli dožínkový snop, nazývaný bába, děd, nevěsta, starý apod. Tento snop byl všelijak zdoben a strojen do mužských nebo ženských šatů a s velikou slávou, zpěvem a hudbou dovezen do statku a postaven do kouta, kde často zůstával po celý rok.

Následovalo pletení **velikého věnce** z klasů obilí všeho druhu, které hospodář toho roku sklídlil. Věncem byl mnohdy krásněn ovocem, makovicemi, stuhami, cukrovinkami i koláči. Rádně vyzdobený, naložený na vůz byl odvážen z pole na hospodářův dvůr za doprovodu veselící se chasy, která nesla i obilím ověčené hrábě, kosy a srpy. Někdy byly součástí průvodu i **živé snopy**, mládenci a děvčata s našitou vrstvou slámy na oděvu a obilným věncem na hlavě. Před vraty statku se průvod zastavil a zpravidla nejhezčí a nejvýřečnější žnečka, která měla hlavu ozdobenou věncem z plnohého kvítí, podala hospodáři obilný věnec na talíři a ve verších popřála ke sklizené úrodě hodně štěstí a zdraví.

Hospodář s hospodářkou za to chasu obdarovali penězi, **milovými buchtami** (dvě buchtu na pekáč), uzeným, pivem, kořalkou, koláči apod. a mohlo se hodovat, zpívat a tančit.

Řečeno s Čeňkem Zibrtem:

„Moderní žací stroje, s ušetřením počtu ženců a žneček, na ruby obrátily starodávné zvyklosti a zábavy, o nichž pomalu nebude již ani potuchy.“

Po r. 1948 byly u nás v rámci socialistické propagandy dožínky prezentovány jako oslava lidské práce.

